

Prof. Tadeusz Głowiak (1935-2003)

Profesor Tadeusz Głowiak, kierownik Zakładu Dydaktycznego i Zespołu Naukowego Krystalografii na Wydziale Chemii Uniwersytetu Wrocławskiego, członek Polskiego Towarzystwa Chemicznego i Komitetu Krystalografii Polskiej Akademii Nauk, urodził się 2 stycznia 1935 roku w Łuce, powiat Złoczów w województwie tarnopolskim na terenie dzisiejszej Ukrainy. Okres wojny a szczególnie represje jakim poddano Polaków na Ukrainie na zawsze zachował w pamięci. Po wojnie wraz z całą rodziną przeniósł się na Dolny Śląsk do Góry. Studia wyższe w latach 1954-1959 odbył na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu Wrocławskiego. Lata 50-te to ważny okres wrocławskiej nauki. Mury odbudowanych szkół wyższych zaczęli opuszczać pierwsi, całkowicie po wojnie wykształceni absolwenci. Wrocławscy pionierzy, przybyli głównie ze wschodu, byli inicjatorami polskiego życia naukowego we Wrocławiu. Ich uczniowie mieli zasilić wrocławskie uczelnie, samodzielnie prowadzić i rozwijać badania naukowe. Duży wpływ na dalszy rozwój wielu z nich miała prof. Bogusława Jeżowska-Trzebiatowska. To ona zachęciła Tadeusza Głowiaka do zainteresowania się krystalografią. Pierwsze badania, jeszcze w okresie studiów, prowadził

na Politechnice Wrocławskiej pod kierunkiem mgr Kazimierza Łukaszewicza - ucznia prof. Włodzimierza Trzebiatowskiego. Wykonał wówczas pracę magisterską pt. „Struktura krystaliczna oksycjanorenianu(V) potasu.” Wyniki tych badań zostały opublikowane w biuletynie PAN. Systematyczne prowadzenie badań krystalograficznych wymagało jednak większej wiedzy niż ta, którą można było zdobyć w okresie wykonywania pracy dyplomowej. Doceniając znaczenie krystalografii dla rozwoju chemii, na przełomie lat 1961/62 prof. B. Jeżowska-Trzebiatowska wysłała młodego adepta chemii na 9-cio miesięczny staż na Uniwersytet im. M. Łomonosowa w Moskwie, do znakomitego krystalografa i chemika prof. Michaiła A. Porai-Koshitsa. Po powrocie do Wrocławia nastąpił okres organizowania laboratorium krystalograficznego. Ówczesna Katedra Chemii Nieorganicznej miała od początku swego istnienia tymczasową siedzibę w murach Politechniki Wrocławskiej. Tam też, w piwnicy, powstały załączki krystalografii uniwersyteckiej - zaadaptowano do celów badawczych NRD-owską aparaturę medyczną oraz zakupiono w PAN dwa goniometry Weissenberga. Tak rozpoczęto pierwsze badania krystalograficzne. Głównym obiektem badań były kryształy oksykompleksów metali przejściowych. W 1967 r. mgr Tadeusz Głowiak przedłożył Radzie Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu Wrocławskiego pracę doktorską pt.: „Struktura krystaliczna oksywiązków kompleksów renu(V) i molibdenu(V)”. Recenzentami rozprawy zostali prof. prof. W. Trzebiatowski i M. A. Porai-Koshits oraz doc. doc. M. Bukowska-Strzyżewska i J. Chojnacki. Wszyscy recenzenci zauważyli u Doktoranta ogromną rzetelność naukową i duże zdolności eksperymentalne. Prof. W. Trzebiatowski stwierdził: *Mgr Głowiak wykonał ogromną pracę zarówno eksperymentalną jak i obliczeniową, która wykracza poza wymagania stawiane zazwyczaj pracom doktorskim. Osobiście bowiem syntezował preparaty i otrzymywał odpowiednie do badań rentgenograficznych monokryształy. Były one nietrwale w wilgotnym powietrzu, co wymagało pokonania dodatkowych trudności. Na szczególne uznanie zasługuje gruntowna analiza funkcji Pattersona, która dowodzi dobrego opanowania krystalografii geometrycznej oraz intuicji krystalograficznej.* Jak się później okazało, te uwagi recenzenta były niesłychanie trafne bowiem charakteryzowały całą późniejszą karierę naukową Doktoranta. Od obrony rozprawy doktorskiej dr T. Głowiak stał się „wyrocznią” we wszystkich problemach krystalograficznych na swoim wydziale. Prowadził wykłady i ćwiczenia, wyszukiwał wśród studentów osób chętnych do współpracy. Dzięki niesłychanej dynamice i zaangażowaniu w badania naukowe szybko znalazł w ciągu kilku lat grupę młodych zaszczepiając w nich swój entuzjizm do nauki. W ciągu pięciu lat dołączyło do niego pięciu uczniów. Organizacyjne umiejętności dr Tadeusza Głowiaka oraz atmosfera zdrowej rywalizacji sprawiły, że ta grupa

młodych wówczas ludzi, M. Kubiak, M. Sabat, T. Lis, W. Sawka-Dobrowolska i L.Z. Ciunik, szybko osiągnęła interesujące wyniki naukowe. Zostało to docenione już w 1973 roku, Zespół Krystalografii kierowany przez dr T. Głowiaka jako pierwszy w Polsce (również w centralnej i wschodniej Europie) otrzymał automatyczny dyfraktometr czterokołowy. Był nim przyrząd amerykański Syntex P2₁. Zmiany jakie wówczas zaszły w pracy Zespołu były ogromne. Fotograficzne metody pomiarowe intensywności refleksów zarzucono całkowicie. Zastąpienie ich zautomatyzowanymi pomiarami dyfraktometrycznymi sprawiło, że Zespół uzyskał możliwości badawcze porównywalne z najlepszymi laboratoriami na świecie. Nic też dziwnego, że w roku 1978 dr T. Głowiak broni na swoim macierzystym wydziale rozprawę habilitacyjną pt. „Struktura krystaliczna i molekularna oksyzwiązków koordynacyjnych metali przejściowych”. Możliwość wykonywania pomiarów dyfraktometrycznych ułatwiła poszerzenie tematyki badawczej. Oprócz dotychczasowych tematów pojawiły się nowe – badania związków kompleksowych metali z aminokwasami oraz kwasów aminofosfonowych. Ten ostatni realizowano głównie we współpracy z zespołem badawczym prof. P. Mastalerza z Politechniki Wrocławskiej. Okres lat 70- i 80-tych to czas podejmowania różnorodnych kontaktów naukowych w kraju i międzynarodowych. W tym okresie w Zespole Krystalografii zaczęli się pojawiać goście z Wydziału Chemicznego Politechniki Wrocławskiej, Akademii Medycznej we Wrocławiu i Śląskiej Akademii Medycznej, Instytutu Niskich Temperatur i Badań Strukturalnych PAN we Wrocławiu, UMCS w Lublinie, uniwersytetów w Toruniu, Szczecinie i Poznaniu, Akademii Świętokrzyskiej, Politechniki w Bratysławie i w Newcastle, Uniwersytetu Masaryka w Brnie, uniwersytetów we Lwowie, Kijowie i Hanoi. Wszystkie kontakty owocowały wspólnymi publikacjami. Niektóre z nich zamieniły się w trwałe przyjaźnie. Tytuł profesora nadzwyczajnego Tadeusz Głowiak otrzymał w 1990 a profesora zwyczajnego w 1996 roku. Z upływem lat Profesor stawał się gorącym orędownikiem współpracy naukowej ze Wschodem. Dotyczyło to szczególnie Uniwersytetu Lwowskiego. Widząc naocznie kłopoty z jakimi borykali się tamtejsi uczeni – zapraszał do siebie młodych ludzi starając się, na miarę swoich możliwości, pomóc im w prowadzeniu samodzielnych badań. Niektórzy jego goście jak prof. Marian Mis'kiv czy doc. Stefan Oriszczin dołączyli do elity swojego wydziału. Senat Uniwersytetu Lwowskiego docenił te starania Profesora. 26 czerwca 2002 roku w wyniku jednogłośnej decyzji przyznano Mu najwyższy tytuł akademicki – doktorat honoris causa. Profesor Głowiak był 33 uczonym Uniwersytetu Wrocławskiego wyróżnionym tą godnością akademicką oraz drugim po Marii Skłodowskiej-Curie Polakiem-chemikiem doktorem hc tej uczelni. Z powodu ciężkiej choroby stosowny dyplom wręczono Mu 10 stycznia 2003 r. na uroczystości w sali senatu Uniwersytetu Wrocławskiego. W jej

trakcie powiedział m.in. *...Z ogromną satysfakcją stwierdzam, że historyczne więzi pomiędzy naszymi uczelniami sprzyjają różnym formom współpracy naukowej. Jubileusz 300-lecia Uniwersytetu Wrocławskiego obchodzimy pod hasłem „Jedności intelektualnej Europy” co jest wyrazem rozległych kontaktów naukowych i kulturalnych ze wszystkimi krajami Europy.* Pojęcie jedności intelektualnej rozumiał bardzo szeroko, m.in. jako prawo do wyrażania swoich opinii i poglądów ale również obowiązek słuchania opinii i poglądów o sobie. Profesor propagował taką postawę w swoim środowisku jak również starał się ją przenieść na grunt kontaktów międzynarodowych. Nie zawsze spotykał się ze zrozumieniem. Gdy dziś analizujemy jego osobowość jasno widać, że została ona ukształtowana poprzez wojenne przeżycia wieku dziecięcego, które do śmierci zaprzętały Jego uwagę. Jedność intelektualną Profesor rozumiał również jako obowiązek do przekazywania wiedzy i udostępniania własnych środków umożliwiających uczestniczenie w tworzeniu wspólnych wartości intelektualnych. Taka postawa była treścią Jego życia. Realizował to poprzez swoją działalność akademicką, naukową i organizacyjną. Był człowiekiem otwartym, chętnym do nawiązywania kontaktów naukowych z każdym, kto Go o to poprosił. W poczynaniach ludzi zawsze widział elementy pozytywne. Gdy czasem zdarzało się inaczej – czuł osobistą klęskę choć nie zawsze dotyczyło to Jego osoby. Dzięki tym cechom Profesor Tadeusz Głowiak był powszechnie lubiany w swoim otoczeniu tym bardziej, że był uznanym i cenionym specjalistą w dziedzinie krystalografii. Opublikował ponad 400 oryginalnych prac naukowych, które sytuują Go w gronie polskich krystalografów z najbogatszym dorobkiem naukowym. Stopnie naukowe doktora chemii pod Jego kierunkiem uzyskali: Wanda Sawka-Dobrowolska (1980), Leszek Zbigniew Ciunik (1980), Krystyna Ciszewska (1982), Dao Cong Ngoan (1987), Irena Podgórska (1988) i Andrzej Kowalski (1995). W latach 1987-91 pełnił funkcję wicedyrektora Instytutu Chemii, był organizatorem i współorganizatorem krajowych i międzynarodowych konferencji naukowych.

Wyrazem uznania dla Jego działalności naukowej, organizacyjnej i dydaktycznej były liczne nagrody, m. in. Ministra Edukacji Narodowej, Sekretarza Naukowego PAN, Nagroda Specjalna Roku Nauki Polskiej oraz inne. Profesor był odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Medalem Jubileuszowym 300-lecia Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Medalem Uniwersytetu Masaryka w Brnie.

Profesor Tadeusz Głowiak zmarł 25 lutego 2003 r., został pochowany na cmentarzu kielczowskim we Wrocławiu. 8 lat po jego śmierci ukazało się jeszcze przeszło 50 publikacji

Jego współautorstwa. Przeszedł do historii Uniwersytetu Wrocławskiego jako inicjator badań krystalograficznych na Wydziale Chemii.

Opracowanie: Leszek Zbigniew Ciunik